

KOOPKRACHT

Velen onder ons maken zich zorgen over de evolutie van de koopkracht en het was een belangrijk thema van de laatste parlementsverkiezingen. Dankzij het systeem van automatische loonindexering volgen de werknemerslonen en de uitkeringen grotendeels de stijging van de levensduurte. Hoe hoger die is, hoe meer loon. Daardoor is onze koopkracht in België sneller en beter beschermd dan in andere Europese landen. De koopkracht van de gemiddelde Belg is volgens experts zelfs gestegen. Toch voelen veel mensen de energiecrisis nog in hun portemonnee. De koopkrachtcijfers gaan namelijk over een gemiddelde. Achter deze getallen gaan veel verschillende gezinnen met uiteenlopende financiële situaties schuil. Eenoudergezinnen of mensen die geen werk hebben, lopen een hoger risico om in moeilijkheden te raken. In dit artikel gaan we terug in de tijd en aan de hand van een concrete situatie proberen we te achterhalen hoe het toen met de koopkracht gesteld was.

We gaan terug naar het jaar 1845...

Petrus Coeman (°1798 - †1868)

In 1845 wordt een 'staat van inkomen' opgemaakt van de Hulsterse onderwijzer Petrus Coeman. Hij is geboren te Ooigem in 1798, het jaar van de Boerenkrijg. Hij trouwt rond 1819 met Barbara Verdure en zij krijgen vijf kinderen:

Natalie °1820, die sterft in 1843 op 22 jarige leeftijd.

Rosalie °1824, die sterft in 1847 op 25 jarige leeftijd.

Petrus °1828 - hij wordt hulponderwijzer in Hulste maar sterft al op 30 jarige leeftijd.

Vervolgens Ursula °1832, zij wordt slechts 14 jaar.

Ten slotte Gustaaf °1835 die overlijdt wanneer hij 20 maanden oud is.

Petrus overleeft dus al deze kinderen.

In 1846 sterft zijn vrouw en Petrus trouwt nog hetzelfde jaar met Barbara Maes die 23 jaar jonger is dan hem. Met zijn tweede vrouw krijgt hij nog drie kinderen. Dit is alles wat we weten over hen: de oudste, Barbara Clementine °1847 krijgt in 1867 een onwettig kind Marie en vertrekt in 1876 naar Ascq bij Rijsel. Alfons °1849 is pensionaire

in de normaalschool van Torhout en verlaat Hulste in 1872. Hij is op 29 juni 1882 onderwijzer te Kortrijk en komt die dag het huldelied zingen voor de jubilerende Louis Bernard Wittouck, die dan 50 jaar lid van de Sint-Pietersbosseniersgilde is.

Cryspinus °1853 wordt timmerman en verhuist in 1872 naar Moeskroen en in 1876 naar Sint-Joost-ten-Node.

Vader Petrus sterft in 1868 op 69-jarige leeftijd, zijn tweede vrouw sterft al in 1856, 34 jaar oud.

In 1845, wanneer de staat van goed opgesteld wordt, heeft Petrus drie kinderen ten laste en zijn eerste vrouw staat geregistreerd als naaister. Zijn vaste jaarwedde bedraagt 200 frank. Beduidend meer is het schoolgeld dat hij krijgt van de betalende leerlingen: 300 frank. Voor zijn onderwijs aan de armen krijgt hij 40 frank, wat procentueel veel lager ligt dan het schoolgeld van de betalende leerlingen want er zijn in dat jaar 58 armen tegenover 49 betalende. Daarbovenop krijgt Petrus Coeman gratis woonst en verwarming, naar schatting 187 frank waard.

Zetten we dit even op een rijtje:

Inkomen van meester Petrus Coeman in het jaar 1845:

- vaste jaarwedde: 200 frank
- vergoeding door het bureel van Weldadigheid voor onderwijs aan de armen: 40 frank
- schoolgeld van de betalende leerlingen: 300 frank
- andere vergoedingen zoals woonst en vuur: 187 frank

Totaal: 727 frank (18 euro)

Om een idee te hebben hoeveel dit was in 1845 moeten we terug naar het heden en omrekenen wat dit bedrag bij benadering vandaag zou zijn. Als we de broodprijs als leidraad nemen moeten we vermenigvuldigen met 400 (een brood kostte toen 0.38 frank per kilo). Als we de prijs van de kleinhandelsprijzen als maatstaf nemen vermenigvuldigen we met 335. De jaarwedde van Petrus Coeman zou vandaag dus ± 6550 euro bedragen. Dit was zeker niet riant betaald. Ter vergelijking: een onderwijzer heeft vandaag, naargelang de anciënniteit, een (bruto)

jaarinkomen tussen de 44.160 en de 53.568 euro. De koopkracht van een onderwijzer ligt nu dus ongeveer 7,6 maal hoger.

De koopkracht van Petrus Coeman was dus ruwweg slechts 13% van wat een huidig onderwijzer verdient. Natuurlijk waren zijn levensbehoeften volledig anders. Hij ging allicht niet met vakantie. De transportmogelijkheden waren beperkt: te voet of met de postkoets. De fiets zoals we die vandaag kennen moest nog uitgevonden worden.

Een andere vraag is hoeveel hij verdiende ten opzichte van een ongeschoolde arbeider. In studies vinden we dat een metserdiender in Brussel toen 0,17 frank per uur verdiende. De gemiddelde werkduur per week bedroeg toen zo'n 66 uur. Een ruwe berekening leert ons dan dat deze metserdiender toen een jaarinkomen had van zo'n 583 frank. Omgerekend naar vandaag is dat zo'n 5.100 euro.

Halfweg de negentiende eeuw was wel een keerpunt: de spoorlijn Gent-Kortrijk werd in 1839 ingehuldigd en in 1847 was het de beurt aan de lijn Brugge-Kortrijk. Maar ook dit was voor Petrus geen optie. Om een idee te geven over de kostprijs van een biljet: een reis heen en terug Harelbeke-Deinze in tweede klas kostte 2,70 Belgische frank (Petrus moest daar dus langer dan een dag voor werken!)

De klemtoon lag op voedsel, kleren en woonst. Het gezin zoals dat van Petrus Coeman had volgens studies per dag een minimum behoefte aan 2 kg brood, 4 kg aardappelen, groenten, melk, wat kaas en weinig vlees. Dat laatste was meestal voor de kostwinner bestemd. Per jaar bedroeg dat zo'n 420 frank of 58% van zijn inkomen. Tegenwoordig wordt dit voor een gemiddeld huishouden geschat op zo'n 14,5%.

We vinden in studies nog enkele prijzen van consumptiegoederen. Een paar schoenen kostte toen 10 frank, een kostuum 50 frank en voor vier glazen bier betaalden men ongeveer 1 frank.

Van kindergeld was toen nog geen sprake en sociale zekerheid, ziekenbond en pensioen zijn begrippen van na de Tweede Wereldoorlog, zo'n 100 jaar later.

Stef Huysentruyt

Bronnen:

Bevolkingsregister van Hulste, Herman Gibens: De waarde van de Belgische Frank van 1830 tot 1930,

Peter Scholliers: Frank en euro, een handleiding,

CBS StatLine: Consumentenprijzen; gemiddelde prijzen voedingsmiddelen, 1800 - 2018.

Dirk Viaene: 175 jaar spoor in Harelbeke.